

Obsah

Poděkování	17
O autorech	19
Poznámka pro čtenáře: rozsah knihy	23
Úvod: Co je sociální teorie?	27
Austin Harrington	
Význam pojmu „teorie“	28
Věda a sociální věda	30
Metoda a metodologie sociálního výzkumu	31
Sociální teorie a „zdravý rozum“	32
„Fakta“, „hodnoty“ a „objektivita“	34
Sociální teorie a další teoretické disciplíny	36
<i>Sociální teorie a politická teorie</i>	36
<i>Sociální teorie a psychologie</i>	37
<i>Sociální teorie a humanitní vědy</i>	38
Závěr	40
K zamyšlení	40
Doporučená literatura	40
Zdroje informací v periodickém tisku	42
Internetové stránky	43

1 Klasická sociální teorie I: souvislosti a počátky	45
Austin Harrington	
Modernita a tradice: Co je „moderní“? Co je „tradiční“?	46
Západní modernita	49
<i>Kulturní modernita: věda a úpadek náboženství</i>	50
<i>Politická modernita: zákon, demokracie a stát</i>	51
<i>Společensko-ekonomická modernita: kapitalismus, průmysl a vzestup měst</i>	53
Sociální teorie v 19. století	54
<i>Politická ekonomie a utilitarismus: Adam Smith a Jeremy Bentham</i>	55
<i>Liberalismus a občanská společnost:</i>	
<i>John Stuart Mill a Alexis de Tocqueville</i>	56
<i>Pozitivismus: Auguste Comte a Herbert Spencer</i>	58
<i>Teorie elit: Gaetano Mosca, Vilfredo Pareto a Robert Michels</i>	60
<i>Společenství a společnost: Ferdinand Tönnies</i>	62
Námitky proti západní modernitě: rozum a nároky vědy	63
<i>Eurocentrismus v sociální teorii</i>	64
<i>Temnější stránky osvícenství</i>	66
Závěr	70
K zamyšlení	71
Doporučená literatura	71
Internetové stránky	72
2 Klasická sociální teorie II: Karl Marx a Émile Durkheim	73
Antonio Palumbo a Alan Scott	
Karl Marx: historický materialismus a kritika idealistické filozofie	74
<i>Marx, Hegel a Feuerbach</i>	75
Politická ekonomie a kritika kapitalismu	77
<i>Feudalismus a kapitalismus</i>	78
<i>Užitná hodnota, směnná hodnota a zbožní forma</i>	80
<i>Práce, vykořisťování a zbožní fetišismus</i>	80
<i>Kapitalistická expanze a sebezničení</i>	82
Kritika politického liberalismu	83
<i>Stát, občanská společnost a náboženství</i>	84
<i>Soukromé vlastnictví, reforma a revoluce</i>	85
Émile Durkheim: sociologie jako autonomní věda	86
<i>Durkheimova Pravidla sociologické metody</i>	87
<i>Solidarita a sociální diference:</i>	
<i>Durkheimova Společenská dělba práce</i>	89
<i>Řešení anomie: zaměstnanecké skupiny a zprostředkující činitelé</i>	91

Morálka a občanská společnost	93
<i>Důvěra, smlouvy a morální individualismus</i>	93
<i>Stát a světské vzdělání</i>	95
Náboženství a sociální evoluce: Durkheimova práce <i>Elementární formy náboženského života</i>	96
Závěr	97
K zamyšlení	99
Doporučená literatura	99
Internetové stránky	101
3 Klasická sociální teorie III: Max Weber a Georg Simmel	103
Gianfranco Poggi	
Max Weber: myšlenka interpretativní sociologie	104
<i>„Vysvětlení“ a „porozumění“: význam výrazu verstehen</i>	105
<i>Úloha hodnot a ideálních typů</i>	106
Náboženství, kapitalismus a modernita	107
<i>Weberova práce Protestantská etika a duch kapitalismu</i>	108
<i>Světová náboženství a sociálně-ekonomické změna</i>	111
Moc, stratifikace a nadvláda	113
<i>Moc, třída, status a strany</i>	114
<i>Panství a legitimita</i>	115
Racionalizace a vzestup „západního racionalismu“	118
Georg Simmel: „sociologie forem“	119
<i>Interakce a výměna: Simmelova Soziologie z roku 1908</i>	120
<i>Sociabilita a sociální proces</i>	121
<i>Ambivalence a recipocita</i>	123
Peníze a modernita: Simmelova <i>Philosophie des Geldes</i>	124
<i>„Tragédie kultury“</i>	126
Tragické vědomí u Webera a Simmela:	
vazby na Nietzscheho a Freuda	127
Závěr	128
K zamyšlení	129
Doporučená literatura	130
Internetové stránky	131
4 Funkcionalismus a jeho kritici	133
John Holmwood	
Funkcionalismus v antropologii	134
Robert Merton: manifestní a latentní funkce	136

Talcott Parsons: funkcionalismus jako sjednocená obecná teorie . . .	139
<i>Parsonsova „voluntaristická teorie jednání“</i>	140
<i>Sociální systémy a „problém řádu“</i>	141
<i>Moc, hodnoty a normy</i>	143
<i>Strukturální diferenciacce</i>	146
Kritika funkcionalismu: námitky a alternativy	148
<i>Teorie konfliktu</i>	149
<i>Marxistická kritika</i>	150
<i>Důraz na racionálního aktéra</i>	154
<i>„Neofunkcionalismus“</i>	156
Závěr	158
K zamyšlení	159
Doporučená literatura	159
Internetové stránky	160
5 Interpretativismus a interakcionismus	161
William Outhwaite	
Idea interpretace: porozumění zevnitř	162
Alfred Schutz a fenomenologická sociologie	164
George Herbert Mead a americký pragmatismus	166
Symbolický interakcionismus a chicagská škola	167
Erving Goffman a „prezentace já v každodenním životě“	169
Harold Garfinkel a etnometodologie	170
Sociologie vědění	173
<i>Karl Mannheim a sociologie vědění</i>	173
<i>Antropologické přístupy k vědění</i>	176
<i>Sociální studia vědy: vzestup sociálního konstruktivismu</i>	177
Jazyk a hermeneutika	180
<i>Peter Winch, Hans-Georg Gadamer</i> <i>a začínající Jürgen Habermas</i>	180
Závěr	183
K zamyšlení	185
Doporučená literatura	185
Internetové stránky	187
6 Historická sociální teorie	189
Dennis Smith	
Historické myšlení v sociální teorii	190

Americká historická sociologie	
v polovině 20. století: vliv funkcionalismu	193
<i>Parsonsovská škola: Neil Smelser a Shmuel Eisenstadt</i>	
<i>o dlouhodobých sociálních procesech</i>	193
Evropská historická sociologie v polovině století: krize liberální	
demokracie	196
<i>T. H. Marshall o sociálním občanství</i>	197
<i>Joseph Schumpeter o kapitalismu, socialismu a demokracii</i> . . .	197
<i>Friedrich Hayek o volném trhu</i>	199
Norbert Elias a „civilizační proces“	201
Vzestup národních států: revoluce a násilí	204
<i>Barrington Moore: modernita a agrární mocenská základna</i> . .	205
<i>Charles Tilly: kapitál a donucení při vzestupu států</i>	206
<i>Theda Skocpolová o sociálních revolucích</i>	207
Vysvětlení vzestupu Západu	208
<i>Perry Anderson: feudalismus a přechod ke kapitalismu v Evropě</i>	208
<i>Teorie světových systémů Immanuela Wallersteina</i>	210
Závěr	211
K zamyšlení	213
Doporučená literatura	213
Internetové stránky	214
7 Západní marxismus	215
Douglas Kellner	
Západní marxismus a kritika ideologie	216
<i>György Lukács a Karl Korsch:</i>	
<i>reifikace a stanovisko proletariátu</i>	218
<i>Antonio Gramsci: teorie hegemonie</i>	220
Kritická teorie společnosti: frankfurtská škola	222
<i>Teorie „kulturního průmyslu“</i>	224
<i>Walter Benjamin: masová kultura a úpadek „aury“</i>	224
<i>Theodor Adorno a Max Horkheimer: Dialektik der Aufklärung</i> .	225
<i>Jürgen Habermas: emancipace a veřejná sféra</i>	227
Západní marxismus od šedesátých let do současnosti	229
<i>Herbert Marcuse: Jednorozměrný člověk</i>	229
<i>Francouzský a italský marxismus</i>	230
<i>Strukturální a analytický marxismus</i>	231
Kulturální studia ve Velké Británii a v USA: vliv marxismu	232
Závěr	237

K zamyšlení	237
Doporučená literatura	237
Internetové stránky	239
8 Psychoanalytická sociální teorie	241
Anthony Elliot	
Sigmund Freud a jeho odkaz sociologii	242
<i>Potlačení, civilizace a oidipovský komplex</i>	243
Psychoanalýza po Freudovi: vývoj sociální teorie	245
Francouzská strukturalistická psychoanalýza:	
Jacques Lacan a jeho škola	248
<i>Potíže s Lacanem</i>	250
<i>Lacan, Althusser a Žižek</i>	251
Psychoanalýza ve feministické sociální teorii	253
Nancy Chodorowová: vztah matka–dítě a mužská nadvláda	254
<i>Jessica Benjaminová: gender a jednání</i>	256
<i>Julia Kristeva: subverze a ženská sémiotika</i>	258
Postmodernismus a psychoanalýza: Gilles Deleuze a Félix Guattari	260
Závěr	262
K zamyšlení	263
Doporučená literatura	264
Internetové stránky	265
9 Strukturalismus a poststrukturalismus	267
Samantha Ashendenová	
Ferdinand de Saussure a strukturální lingvistika	268
Strukturalismus a antropologie: Claude Lévi-Strauss	272
Diference a dekonstrukce: Jacques Derrida	275
<i>Řeč, psaní a logocentrismus</i>	276
<i>Diference, decentrace a dekonstrukce subjektu</i>	278
Diskurz, vědění a moc: Michel Foucault	280
<i>„Epistémé“, diskurzivní praktiky a „konec člověka“</i>	280
<i>Genealogie, subjektivita a vztah moc-vědění</i>	283
Závěr	287
K zamyšlení	288
Doporučená literatura	288
Internetové stránky	290

10 Struktura a jednání	291
Anthony King	
Co je „struktura“ a „jednání“?	292
<i>Anthony Giddens a Pierre Bourdieu: rozdíly a podobnosti</i>	293
Giddensova teorie strukturace	294
<i>Struktura, systém a „zamlčené vědění“</i>	295
Bourdieu a myšlenka reflexivní sociologie	298
<i>Teorie praxe</i>	299
<i>Habitus a pole</i>	300
<i>Kulturní kapitál</i>	303
Realistická sociální teorie: Roy Bhaskar a Margaret Archerová	306
Problémy determinismu a individualismu v úvahách o struktuře a jednání	308
<i>Řešení dilematu</i>	309
Závěr	310
K zamyšlení	311
Doporučená literatura	311
Internetové stránky	312
11 Feministická sociální teorie	313
Lisa Adkinsová	
Ženy v klasické sociální teorii: vyloučení žen ze sociálního prostoru	314
Weber, Durkheim a Simmel z feministické perspektivy	315
<i>Tělo jako „chybějící přítomnost“ v klasické a současné teorii</i>	317
Ženy a socializace: práce, reprodukce a sexualita	318
<i>Feminismus a marxismus</i>	319
Modernita jako genderový konstrukt	321
<i>Konstrukce ženskosti a mužskosti</i>	322
Rozdíl mezi pohlavím a genderem	325
<i>Heterosexualita a homosexualita</i>	328
Gender a jeho vztah k exkluzi	329
<i>Feminismus a postkoloniální teorie</i>	330
Závěr	333
K zamyšlení	334
Doporučená literatura	334
Internetové stránky	335

12 Modernita a postmodernita: I. část	337
Barry Smart	
Postmodernismus a postmodernita jako předmět diskuse	338
<i>Kteří teoretici jsou „postmodernističtí“?</i>	338
<i>Předchůdci postmodernismu</i>	340
<i>Postmodernismus od osmdesátých let</i>	341
<i>Užitečné a neužitečné užití výrazů „postmoderní“</i> <i>a „postmodernistický“</i>	344
Jean-François Lyotard: legitimita a „konec velkých vyprávění“	346
<i>Krise vědeckého poznání</i>	347
<i>Kapitalismus a technokracie</i>	347
Jean Baudrillard: konzumní společnost a kulturní analýza	350
<i>Simulace, simulakra a masová média</i>	351
Frederic Jameson: postmodernismus a „kulturní logika pozdního kapitalismu“	353
Zygmunt Bauman: ambivalence, nahodilost a „postmoderní etika“	354
Závěr	358
K zamyšlení	359
Doporučená literatura	359
Internetové stránky	360
13 Modernita a postmodernita: II. část	361
Gerard Delanty	
Tři problémy postmodernismu	362
Modernita a radikální imaginace:	
Cornelius Castoriadis a Agnes Hellerová	364
Modernita a růst komunikativního rozumu: Jürgen Habermas	368
<i>Habermasova teorie komunikativního jednání</i>	368
<i>Systém kolonizuje přirozený svět</i>	370
<i>Diskurzivní demokracie a vláda zákona</i>	371
<i>Kritika Habermase</i>	373
Systémová teorie modernity Niklase Luhmanna	374
Reflexivní modernizace	376
<i>Ulrich Beck o reflexivní modernitě a rizikové společnosti</i>	377
<i>Anthony Giddens o reflexivitě a individualizaci</i>	378
Závěr	380
K zamyšlení	381
Doporučená literatura	381
Internetové stránky	383

14 Globalizace	385
Robert Holton	
Co je globalizace? Hledání pracovní definice	386
<i>Globalizační trendy: idea „nadmárodního“ vývoje</i>	388
Procesy globalizace	389
<i>Globalizované trhy</i>	389
<i>Časoprostorová komprese a globální velkoměsta</i>	390
<i>Sítě, toky a „vyvázání“</i>	391
<i>Řízení a regulace</i>	392
<i>Oslabuje se národní stát?</i>	393
<i>Problémy ekonomického determinismu</i>	394
Právní, politická a kulturní globalizace	395
<i>Je ekonomická globalizace hnacím motorem</i> <i>právní a politické globalizace?</i>	396
<i>Dva příklady: regulace globálního obchodu a rozvoj internetu</i>	398
Globální kultura a „glokalizace“	400
<i>Univerzalismus a partikularismus</i>	402
<i>Diferenciace a integrace v globalizační teorii</i>	403
Jak nová je globalizace? Některé historické souvislosti	405
Závěr	407
K zamyšlení	409
Doporučená literatura	409
Internetové stránky	410
Závěr: Sociální teorie pro 21. století	411
Austin Harrington	
Glosář	417
Biografická příloha	440
Literatura	463
Rejstřík	490